Taidetestaus pysyväksi kulttuurikasvatuksen malliksi

Suomen Kulttuurirahaston, Svenska kulturfondenin ja Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton Taidetestaajat-hanke vie kolmen vuoden ajan kaikki Suomen kahdeksasluokkalaiset kahdelle taidevierailulle esimerkiksi teatteriin, oopperaan tai taidemuseoon. Toinen vierailu tehdään omaan maakuntaan ja toinen valtakunnalliseen kohteeseen, mikä on koettu erityisen vaikuttavaksi. Taidevierailut tarjotaan kouluille valmiina kokonaisuuksina, joihin kuuluu pääsylippujen ja matkojen lisäksi ennakkotehtävät eli etkot, taidevierailu ja siihen liittyvät jatkotehtävät sekä kokemuksen arviointi sovelluksen avulla. Vierailu on monelle nuorelle ensimmäinen tilaisuus sekä kokea taidetta että esittää siitä oma mielipiteensä.

Kahdeksasluokkalaisia on Suomessa vuosittain noin 60 000 ja opettajia 5 000. Vaikka hanke on vapaaehtoinen, se on tavoittanut koulut lähes sataprosenttisesti. Kuntapäättäjille tehty kysely osoitti, että ilman ulkopuolista tukea kunnilla ja erityisesti syrjäseutujen kouluilla ei olisi edellytyksiä toteuttaa vastaavia vierailuja.[1] Jos matkat jäisivät koulujen oman aktiivisuuden varaan, niistä pääsisivät nauttimaan lähinnä ne, joilla muutenkin on parhaat mahdollisuudet päästä kulttuurin äärelle. Taidetestauksen merkitys tasa-arvoisten taide-elämysten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumisessa on suuri. Se tukee alueellista ja sosiaalista tasa-arvoa ja auttaa eriarvoistumisen ehkäisyssä. Kyselyihin vastanneista koulujen edustajista 94 % ja taideorganisaatioiden edustajista täydet 100 % pitävät Taidetestaajien toimintaa tärkeänä.[2] Taide ja taiteen lukutaito koetaan olennaiseksi osaksi suomalaista sivistystä ja niiden halutaan säilyvän. Kolmannes osallistuneista nuorista eli noin 20 000 nuorta vuodessa on palautteessa kertonut, että olisi halukas tulevaisuudessakin uusimaan taidevierailuja.

Hankkeen valtakunnallinen aluekoordinaatiotiimi tukee moniammatillista yhteistyötä koulujen ja taideorganisaatioiden välillä. Hanke sopii opetussuunnitelman tavoitteisiin koulujen ulkopuolella tapahtuvasta oppimisesta. Taideorganisaatiot puolestaan ovat hyvin kiinnostuneita nuorista taidetestaajista, joista kasvaa tulevaisuuden taideyleisöjä. Tämä näkyy taidetoimijoiden vastauksissa kyselyyn: 80 % vastaajista oli täysin samaa ja 16 % jokseenkin samaa mieltä siitä, että nuorten mielipiteet ovat heille tärkeitä.[2] Taidevierailut ovat auttaneet kehittämään nuorille suunnattua yleisötyötä taideorganisaatioissa, ja tämä kehitys on vaikuttanut positiivisesti muihinkin lasten ja nuorten vierailuihin.

Toiminnan rahoitus on päättymässä kesällä 2020, kun säätiöt ovat käyttäneet siihen yli 20 miljoonaa euroa. Jotta toimivaksi osoittautunutta tasa-arvoisen kulttuurikasvatuksen muotoa ei tarvitsisi lopettaa, rahoittajat ovat tarjonneet osarahoitusta siirtymäkauden ajaksi, mikäli hanke saadaan jatkumaan valtion tuella. Nelivuotinen jatko oli OKM:n budjettitavoitteissa, mutta lopulta VM:n kielteisen kannan takia se ei päätynyt hallituksen budjettiesitykseen.

Nykyinen malli on maksanut noin 7 miljoonaa euroa vuodessa, mikä on taannut 130 000 kulttuurimatkaa kullekin ikäluokalle. Malli on jatkettavissa lähes sellaisenaan, mutta se voisi myös olla osa laajempaa koulujen kulttuurikasvatukseen liittyvää ohjelmaa. Tarvittaessa kustannuksia saadaan alemmaksi rajoittamalla vierailut vain oman maakunnan kohteisiin. Kustannuksia alentaisi myös, jos koululaisvierailujen järjestäminen olisi mahdollista sisällyttää VOS-uudistuksessa yhdeksi taidelaitosten valtionavun kriteeriksi tai edellytykseksi. Tärkeintä olisi tässä vaiheessa, ettei hyvin toimivaa organisaatiota jouduttaisi ajamaan alas.

Olemme esittäneet, että eduskunta osoittaisi Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolle vuodeksi 2020 avustuksen koululaisten tasa-arvoisten taidevierailujen toteuttamiseen. Säätiöt ovat valmiit rahoittamaan hanketta vielä yhden vuoden ajan 50 prosentilla ja sen jälkeen alenevalla osuudella. Näin ollen nykyinen tehokas ja suuren suosion saanut kahden vierailun malli on toteutettavissa lukuvuonna 2020–21 noin 3,3 miljoonan euron valtionavustuksella. Yhden vierailun alueellinen malli toteutuu noin 1,4 miljoonan euron määrärahalla.

Lisää hankkeesta ja nuorten taidearvioita: www.taidetestaajat.fi

Yliasiamies Antti Arjava, Suomen Kulttuurirahasto, aa@skr.fi, p. 09 6128 1234

[1] Kuntapäättäjäkysely: Aula Research, kevät 2019.

[2] Koulu- ja taideorganisaatiokyselyt: CERADA-tutkimuskeskus ja Taidetestaajat, kevät 2019.